

Kutatás a sajtó működésének állami akadályoztatásáról

A 2020. március és 2021. január közötti időszak tapasztalatai

Tartalom

Összefoglaló	2
A kutatás főbb jellemzői	3
I. A korábban azonosított közhatalmi eredetű akadályozás-faktorok értékelése	6
1. Ignorálás	6
2. Nyílt elutasítás	11
3. Fizikai távoltage	12
4. Sajtótájékoztatókkal trükközés	14
5. Erőszakos vagy fenyegető fellépés	16
6. Sztorilopás	17
7. Hiteltelenítés, megbélyegzés	18
8. Források megfélemlítése	22
II. Kifejezetten a koronavírussal összefüggő közhatalmi intézkedések hatása	26
1. Az Operatív törzs tájékoztatási gyakorlata	26
2. A kijárási korlátozások	28
3. Kapcsolattartás megnehezülése forrásokkal, informátorokkal	28
4. Rémhírterjesztés büntetőjogi tényállásának módosítása	29
III. Egyéb, a közhatalom által állított akadályok	32
a) Közérdekűadat-igénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidő meghosszabbítása	32
b) Határozat	33
c) A “dróntörvény”	33
IV. Egyéb, nem a jogi szabályozás vagy közhatalmi intézkedések által teremtett problémák	34
a) Munkaszervezési nehézségek	34
b) Témák beszűkülése; az olvasottságban bekövetkező változások	35
c) A járvánnyal kapcsolatos veszteségek	36
d) Peres eljárások	37
A közhatalom-gyakorlók által indított perek	38
IV. A veszélyhelyzet megszüntetésének hatása	39

Összefoglaló

Miként akadályozza a független sajtó működését a közhatalom Magyarországon? Ezt a kérdést a TASZ már két korábbi kutatásban vizsgálta, ezek folytatásaként döntött úgy a szervezet, hogy újra felméri a sajtót érintő kihívásokat és akadályokat, különös tekintettel a koronavírus-járvány hatásaira.

Korábbi kutatásainkban (melyeket 2018 ősze és 2019 ősze között, illetve 2020 tavaszán végeztünk) megállapítottuk, hogy a magyar független sajtó munkáját rendszerszinten, változatos eszközökkel akadályozza a közhatalom. Mindennapos az újságírói kérdések ignorálása, a források megfélemlítése, az újságírók fizikai távoltartása, továbbá a sajtó munkatársainak hiteltelenítése, megbélyegzése. Ezek miatt sérül a nyilvánosság, kevésbé átlátható a közhatalom-gyakorlás, kevesebb közérdeklődésre számot tartó információt ismerhetnek meg a polgárok, ami a szabad véleménynyilvánítás akadályává válik.

A helyzet tovább romlott az új típusú koronavírus okozta járvány első hullámában, amikor alapvető fontosságú lenne a nyilvánosság hiteles tájékoztatása a sajtó által. Egy ilyen válsághelyzet során abban, hogy a közérdeklődésre számot tartó eseményekről és döntésekről értesüljön a közvélemény, a sajtónak és a kormánynak együttesen kell szerepet vállalnia – ezzel együtt a sajtónak a közhatalmat továbbra is ellenőriznie kell. A sajtó a járvány elleni védekezésből a járványhoz kapcsolódó óriási mennyiségű dezinformáció ellensúlyozásával, illetve a járványhelyzetről és az egészségügyi dolgozók munkájáról, továbbá az egészségügyi intézmények helyzetéről szóló tudósítással vehetné ki a részét, amennyiben az állami szereplők ezt nem akadályoznák. A vizsgált időszakban ugyanis még a korábban megszokottnál is nehezebben jutottak releváns információkhoz a független sajtótermékek. Mindez (kiegészülve az egyoldalú kormányzati kommunikációval és a hiányos tájékoztatással) ahhoz vezetett, hogy jelentős információhiány alakult ki a járvánnyal és annak hatásaival, kezelésével kapcsolatban.¹

A jelenlegi kutatás kifejezetten a koronavírus-járvány okozta kihívásokkal is foglalkozik – ennek megfelelően az interjúkban a 2020. márciusától kezdődő időszak tapasztalatairól érdeklődtünk. Hipotézisünk az volt, hogy a független sajtót a közhatalom továbbra is jelentős mértékben akadályozza a feladatai elvégzésben, továbbá, hogy kiemelkedően súlyos probléma az újságírói kérdések ignorálása, illetve a források megfélemlítése, mivel a vizsgált időszakban uralkodó körülmények között e tényezők lehetetlenítik el elsősorban azt, hogy a sajtó érdemi információkhoz jusson. Hipotézisünk beigazolódott.

---

¹ https://hvg.hu/360/20210414_Median

Kutatásunk célja, hogy ismét rávilágítson arra a problémára, hogy hazánkban a független sajtó rendkívül nehezített körülmények között végzi tevékenységét, és bemutassa, hogy a koronavírus-járvány okozta válság kapcsán szintet lépett az információk elhallgatása a sajtótól – ennek kárvallottjai pedig nem kizárólag, sőt nem elsősorban az újságírók, hanem a polgárok közössége.

A kutatás főbb jellemzői

A kutatás előre összeállított kérdéssor mentén zajló, nagyjából 45-60 perces interjúkon alapul²; a megkérdezettek a lentebb felsorolt portálok főszerkesztői vagy munkatársai voltak. A kutatási jelentés gerincét az interjúalanyoktól származó szó szerinti idézetek, megállapítások adják. A szó szerinti idézést azért tartottuk fontosnak, hogy az autentikus szóhasználattal érzékeltesük azt, ahogy az interjúalanyok szubjektív módon megélik a helyzetüket.

A kutatás kvantitatív elemeket is tartalmaz: az interjúalanyoknak 1-től 10-ig terjedő skálán kellett értékelniük azt, hogy egyes – előre azonosított, megnevezett – intézkedések, jelenségek mennyire akadályozzák a szerkesztőség munkáját. Erre azért volt szükség, hogy a szükségszerűen szubjektív elemeket tartalmazó beszámolók feldolgozása során megállapítható legyen, hogy mely faktorok akadályozzák leginkább a portálok munkáját – természetesen az adott pontszám is az interjúalany szubjektív érzékelését tükrözi az adott kérdésben, azonban könnyebben objektivizálható, mint a kérdésre adott, leíró jellegű válasz. Az interjúalanyok az egyes kérdésekre egymást követően adtak választ, illetve pontértéket, a kérdéseket előre nem ismerték, azokat nem egymáshoz képest értékelték.

A résztvevő portálok számát – a korábbi két kutatáshoz képest – enyhén szűkítettük (20 helyett 15 interjúalany, köztük számos olyan szereplő, akik a korábbi kutatásokban is részt vettek), földrajzi értelemben pedig bővítettük. Míg korábban az országos portálok mellett megkérdezett helyi portálok „hatóköre” csak három megyére terjedt ki, a mostani kutatásban lefedettségük már hat megyét fogott át. Arra is törekedtünk, hogy különböző elérési portálok tapasztalatait ismerjük meg.

Újdonság, hogy a közhatalomtól független akadályozó tényezőket is igyekeztünk megismerni, így pontosabb képet kapva a független sajtót érintő kihívásokról.

---

² Azzal, hogy volt olyan megkérdezett, aki írásban válaszolt a kérdésekre.

A kutatásban az alábbi portálok vettek részt: 444.hu, Átlátszó, Azonnali, Direkt36, Egriügyek, KecsUp, Magyar Hang, Magyar Narancs, Nyugat.hu, Pécsi Stop, Röviden.hu, Szabad Pécs, Telex³, Úgytudjuk.hu, Veszpresszó. A résztvevőkkel 2020 szeptembere és 2021 januárja között készítettünk 45-70 perces telefonos interjút, illetve egyes szerkesztőségek az előre összeállított kérdéssor alapján írásban válaszoltak. Erre a kutatásra is igaz, hogy olyan sajtótermékeket kerestünk meg, amelyek rendszeresen foglalkoznak közügyekkel, azokról hírt adnak, azokat elemzik vagy véleményezik, és mindezen tevékenységüket a közhatalomtól való anyagi és szerkesztői függetlenség mellett végzik. Az egyes médiumok munkatársait korábbi szakmai kapcsolatokon keresztül, illetve a médiaszakmán belüli ajánlások segítségével találtuk meg.

Az interjúalanyok megszólalásait főszabály szerint nem kötöttük személyhez vagy portálhoz, csak abban az esetben, ha ennek relevanciája van, illetve, ha a nyilvánosságban már megjelent esetet mutatunk be.

A portálok munkatársainak az alábbi, előre összeállított kérdéseket tettük fel azzal, hogy konkrét példákat is hozzon az adott jelenségre:

- I. *Mennyire akadályozza a közhatalom a szerkesztőség munkáját az alábbi módszerekkel? Értékelje skálán is! (1 - semennyire nem akadályozza 10 - ellehetetleníti a munkavégzést)*
  1. *Ignorálás - kérdések meg nem válaszolása*
  2. *Nyílt elutasítás (pl. "X médiumnak nem nyilatkozom")*
  3. *Fizikai távoltagevés (kordon, belépés megakadályozása, testőrök bevetése, stb.)*
  4. *Sajtótájékoztatókkal trükközés (későn kiküldött meghívó, zárt sajtólista stb.)*
  5. *Erőszakos vagy fenyegető fellépés*
  6. *"Sztorilopás" (téma átadása a kormánypárti sajtónak)*
  7. *Hiteltelenítés, megbélyegzés (újságírók lejáratása, médium hitelességének aláásása)*
  8. *Források megfélemlítése*
- II. *Mennyire akadályozták az alábbiak a szerkesztőség munkáját? (1 - semennyire nem akadályozza 10 - ellehetetleníti a munkavégzést)*
  1. *Az Operatív Törzs tájékoztatási gyakorlata*
  2. *Kijárási korlátozások*

---

³ Bár a Telex csak 2020. őszén indult el, az interjúban érintettük a 2020. márciusától 2020. őszéig terjedő időszakot is, tekintettel arra, hogy a Telex szerkesztősége teljes egészében az Index.hu újságírójaként dolgozott a járvány kezdetétől 2020. nyaráig, így releváns és majdhogynem megszakítás nélküli tapasztalatokról tudtak beszámolni.

3. *Kapcsolattartás megnehezülése forrásokkal, informátorokkal*

4. *Rémhírterjesztés büntetőjogi tényállásának szigorítása*

III. *A veszélyhelyzet (kihirdetve: 2020. március 11.) megszüntetése (2020. június 18.) óta stagnált, javult vagy romlott a helyzet?*

IV. *Van olyan, nem a közhatalom által állított akadály, amellyel a szerkesztőségnek a koronavírus megjelenése óta kellett szembenéznie?⁴ (Pl. reklámbevételek visszaesése, munkaszervezési nehézségek, stb.)*

V. *Egyéb észrevételek, meglátások*

A fenti kérdéseken felül azt is megkérdeztük az egyes szerkesztőségektől, hogy milyen típusú jogi segítségre van leginkább szükségük, a felmérésnek e részét azonban belső anyagként kezeljük.

Főbb megállapítások

- A magyar független sajtót leginkább a közhatalmi szervek általi ignorálás, a források megfélemlítése, a sajtótájékoztatókkal kapcsolatos „trükközés” és más visszaélések, továbbá az újságírók és a médiumok hiteltelenítése akadályozta munkájuk végzésében az utóbbi közel egy évben.
- A járvány sajátos hatásaként egyes korábban azonosított akadályozás-típusok gyakorisága visszaesett, ezáltal súlyuk csökkent, ez azonban valószínűleg csak átmeneti állapot.
- Ezzel együtt új típusú akadályok is megjelentek, melyek kifejezetten a járványhelyzettel függnék össze: a sajtótájékoztatók elmaradása vagy online térbe terelése az interaktivitást mellőző módon ilyen jelenség – utóbbi egyébként nem volna szükségszerű.
- A koronavírus-járványról való tájékoztatás során az információszerzés drasztikus megnehezítése rontotta a hiteles tájékoztatásra törekvő lapok helyzetét.
- A hírszolgáltatást végző oldalak napi munkáját az olyan kormányzati intézkedések, mint a kijárási korlátozás nem befolyásolták érdemben. Azonban széles skálán mozogtak az arról szóló vélemények, hogy a rémhírterjesztés tényállásának módosítása mennyiben érintette a sajtó munkáját.

---

⁴ Mivel itt nyitott kérdést tettünk fel, melyben az interjúalanyok maguk fogalmazhatták meg a legfontosabb problémákat, így értelemszerűen az I-II. kérdéseknél alkalmazott skálák nem alkalmazhatóak.

- A független sajtó munkáját a közhatalomtól független tényezők is több ponton nehezítették a járványhelyzetben. Ezek a közhatalom általi akadályozással együttesen jelentősen befolyásolják a független sajtó helyzetét.

I. A korábban azonosított közhatalmi eredetű akadályozás-faktorok értékelése

1. Ignorálás

Átlagos pontszám: 8,33 pont

A legmagasabb pontértékű akadályozás-faktor az ignorálás, ezzel a jelenséggel rendkívül gyakran találkozunk az újságírók és ez a munkájukat leginkább nehezítő tényező. Jellemző, hogy egyetlen interjúalany sem adott 6 pontnál kevesebbet, amikor arról érdeklődtünk, hogy mennyire akadályozza ez a jelenség az adott szerkesztőség munkáját. Szinte egységes volt a megkérdezettek tapasztalata abban, hogy az állami szervek válaszadási hajlandósága rendkívül rossz, többen említették negatív példaként a minisztériumokat és a kormányhivatalokat, ahonnan semmilyen választ nem kapnak, esetleg csak rendkívül lassan, sürgetésre és rossz minőségben érkezik végül válasz. Volt olyan interjúalany is, aki a minisztériumok kommunikációjában még a korábbiakhoz képest is romló tendenciát lát. Sokan panaszkodtak a szelektív válaszadást, a sajtótájékoztatókra beküldött kérdések közötti válogatást, az esetleges válaszok semmitmondó jellegét. Továbbá az egészségügyi intézmények válaszadási hajlandósága is általánosságban rossz a beszámolók alapján, ami a járványhelyzetben még a szokásosnál is nagyobb hátrányokat okoz a sajtónak.

„Mekkora a skála? 1-10-ig? Akkor ezres.”

„Nincs olyan minisztériumi sajtóosztály, aki válaszolna.”

„Az, hogy levelekre nem válaszolnak, az teljesen természetes.”

„A kormányhivatal januári kérdéseken ül.” (Az interjú szeptember végén készült - a szerk.)

„A megyei kormányhivatal sajtósával beszéltem, akit még ismerek is személyesen, ennek ellenére sem kaptam választ, amikor interjút kértem a megyei tisztifőorvostól.”

„Hiába van egy rendkívüli helyzet, amivel még senki nem találkozott, nemhogy javult, hanem romlott a politikai szcéna hozzáállása – még annál is zártabb, mint volt, pont azok, mint pl. az EMMI, akiknek most a legfontosabb szerepük van, teljesen lezártak. Azért is nagyon negatív ez, mert az ember gondolná, hogy legalább ilyenkor kicsit lazul ez, legalább számszerűen adhatnának ki adatokat, vagy teljesen szakmai jellegű kérdésekre adhatnának választ, de nem.”

„Az egészségügyi intézmények általában semmilyen választ nem adnak, a kormányhivatal népegészségügyi osztálya sem, egyszer tudtam beszélni a sajtóreferensükkel, de ott az derült ki, hogy ők senkinek nem adnak ki semmit. A városi kórház semmilyen válaszra nem méltat bennünket, ez a járvány előtt is így volt, mert nem bocsátották meg a mai napig, hogy korábban az intézmény körüli botrányokkal foglalkoztunk.”

„A kórházigazgató, annak ellenére, hogy semmire sem válaszol, mindig perelni akar.”

„A kormányinfó, ahol korábban személyesen lehetett kérdezni, és most már online lett, az sem működik normálisan. Korábban legalább felolvasták a kérdéseinket, most már abból is szelektálnak. Egy dolog van, ami onnan derül ki, hogy hányan vannak intenzíven, hetente ezt elárulják. A rendőrség egyébként tart valós idejű online tájékoztatót, amire a kormányinfó kapcsán azt mondták, hogy ez technikailag lehetetlen. Nincs olyan fórum, ahol oda tudsz menni és tudsz kérdezni. Visszakérdésre így nyilván nincs lehetőség. Amikor egyszer-egyszer kapunk valami meglepetésválaszt, azok nem nagyon használhatók, túl általánosak, vagy nem válaszok a kérdésre.”

„Leginkább az fájó, hogy a kórházzal és az egészségügyi intézményekkel nem tudunk kapcsolatot teremteni. Pl. szívesen megmutattuk volna a nyári nyugodtabb hónapokban, hogy milyen a kórház, milyen egy lélegeztetőgép, de nem, szó sem lehet erről. A városi kórházat szinte hermetikusan elzárják, még az ott dolgozók is csak pletykákról értesülnek. Mintha két valóság létezne. Ha ki akarunk valamit deríteni, személyesen kell mennünk, közvetlenül a forrástól kell megpróbálni információt szerezni. A tankerületknél is hírzárlat van. Nem tiltották meg az igazgatóknak, hogy nyilatkozzanak, de éreztették velük, hogy jó lenne, ha ezt nem tennék és ezt nekünk is elmondták. Így tehát az egyházi iskoláktól tudunk információt szerezni, mert ők nem tartoznak a tankerület irányítása alá. A megyei napilaphoz viszont kimennek információk.”

„Vannak ennek fokozatai: teljes ignorálás, halogatás, hazudozás, semmitmondó, két mondatos válasz küldése. Ezek aránya lényegtelen, a lényeg az, hogy nem lehet közérdekű információkhoz

kérdéssel, normális emberi interakció során jutni. Kifejezetten a kormányhoz kötődő intézményeknél mintha arra mennének rá, hogy minél jobban meg is alázzanak.”

„A helyi Fidesztől hirtelen elkezdtek küldözgetni sajtóközleményeket, pedig korábban nem igazán volt erre példa, a sajtótájékoztatóikról meg ki voltunk tiltva. A konkrét és kemény kérdésekre viszont nem válaszolnak.”

„Néhány üdítő kivételtől eltekintve ez a tipikus. Pár esetben van válasz, de érdemlegeset nagyon-nagyon ritkán kapunk. Amikor a miniszterelnökről szóló cikkeket írunk, akkor a Havasi néha elküldi automatikus üzenetben, hogy »a miniszterelnök üzleti ügyekkel nem foglalkozik.«”

„Előfordult, hogy nem válaszoltak az emailben feltett kérdéseinkre, miközben más médiának ugyanakkor, ugyanabban a témában igen.”

„Az akadályoztatás sajnos már kihat az újságírókra is, akik sokszor azt mondják, hogy minek kérdezzük meg, úgyse válaszol, de a szerkesztési gyakorlaton nem változtatunk, továbbra is kérdezzük. Az ignorálás olyannyira jellemző, hogy már küldetésünknek érezzük, hogy erre rámutassunk. Amikor elindultunk, elkezdtük tételesen regisztrálni a kormányzati szervek felé intézett megkereséseinket. Ebből az derül ki, hogy az első 100 napunk alatt 52 megkeresésből, amit a minisztériumok és Novák Katalin tárca nélküli miniszter felé intéztünk, 9 esetben jött válasz.⁵ Valószínűleg ez stratégiai szinten van így, hogy ne tekintsenek tényezőnek, annak ellenére, hogy napi 500 ezer olvasónk van. Van információ, de egy rendkívül kontrollált rendszerben, a follow-up kérdésekre ugyanúgy nem válaszolnak. Interjúkéréseknél pedig az szokott előfordulni, hogy elutasítják olyan válasszal, hogy »most nem tervezett kommunikálni« az interjúalany, ami abszurd.”

Az önkormányzatoknál vegyes képet láthatunk: az alapvető tapasztalat, hogy a 2019-es önkormányzati választások után több településen javult a válaszadási hajlandóság, illetve a járvánnyal kapcsolatos proaktív tájékoztatás is megjelent több településen. E körben a megkérdezettek az ellenzéki vezetésű településeket emelték ki pozitív példaként (azzal, hogy közöttük is tapasztalható problémák), de a kormánypárti vezetésű Győrt is azon városok között említették, ahol fejlődés tapasztalható a válaszadás terén, miután 2019-ben új polgármestert választottak.

---

⁵ <https://telex.hu/belfold/2021/01/15/hiaba-kerdezzuk-oket-alig-valaszolnak-a-minisztériumok>

„Az önkormányzatok inkább válaszolnak, ott jobb a tapasztalat. Az ellenzéki vezetésű önkormányzatok hangsúlyt fektetnek arra, hogy a sajtóval kommunikáljanak.”

„Az önkormányzattól viszonylag hamar kapunk választ, Győrben szintén próbálnak segíteni, a városi cégek is.”

„Speciális a helyzet, mert a város és a kormány kommunikációja között nagy a különbség. A város részéről volt egy külön kommunikációs csatorna a járványról, az önkormányzat folyamatosan tájékoztatott, de a második hullámban már ők is kevesebbet szólaltak meg. Mi viszont, ha hozzájuk fordulunk, akkor sokkal pozitívabb a helyzet. Persze az önkormányzat sem jut hozzá mindenhez.”

„Egy ideig úgy nézett ki, hogy a korábbi gyakorlat marad, hogy nem válaszolnak, vagy elkezdnek kifogásokat keresni. Mostanra jó a kapcsolat a várossal, online közvetítenek sok sajtótájékoztatót, a levelekre válaszolnak, változó sebességgel. A városi cégekkel normalizálódott a helyzet, pár napon belül válaszolnak.”

„A helyi önkormányzat esetében sokkal jobb a helyzet, mint országosan, de ott is vannak ügyek, amikre nehezebben kapunk választ.”

„Az ellenzéki önkormányzatokra ez nem vonatkozik, bár ott sem teljesen egyértelmű a szituáció az adatközléssel, annak ellenére, hogy készségesebbek.”

„Inkább az ellenzéki önkormányzatokkal egészségesebb a viszony: ott is vannak nehézségek, de teljesen más, amikor erőből lenézve kommunikálsz, és amikor kapsz egy kellemetlen kérdést, de azért válaszolsz valamit.”

A kormánypárti vezetésű települések általában továbbra is elzárkóznak a független sajtó érdeklődésétől a megkérdoztetek túlnyomó többségének tapasztalatai alapján.

„Az önkormányzattal nagyon rossz a tapasztalat, a polgármester semmire nem válaszol.”

„Kőszeg, Körmend és Sárvár az, ahol nem nagyon lehet választ kapni, általában nincs is.”

„Az önkormányzatnál abszolút jellemző, önkormányzati cégeknél vegyes. A kormánypárti alpolgármesterek szoktak még válaszolni. Ezért nem a városházának, hanem nekik írunk inkább. Aztán a válasz elmaradásától függetlenül a cikket megírjuk, de utalunk rá, hogy megkérdoztetük őket és nem válaszoltak. Sokszor nem megerősítés a cél, hanem az információszerezés, és ez akadályoz a

tartalomgyártásban. Máskor pedig a szakmai etikai szabályok követelik meg a kérdés feltevését. Utalunk arra a cikkekben is, hogy mennyire félinformációkra vagyunk néha utalva – olyan ügyekben is, amik semmilyen közvetlen politikai vonatkozással nem bírnak, hanem közszolgálatiak.”

Szintén vegyes a kép a hatóságok, hivatalok, egyéb intézmények kapcsán, többen említették a rendőrséget, mint kommunikációra hajlandó partnert, ahonnan azonban semmitmondó válaszok is gyakran érkeznek.

„A legtöbb hivatalos szerv egyáltalán nem válaszol, még csak azt sem írják vissza, hogy nem tudnak felvilágosítást adni.”

„Hatósági oldalról előfordul, hogy kapunk választ, a rendőrség szokott lakonikusan-semmitmondóan, de mégis valamit válaszolni, néha érdemit is.”

„A rendőrség kommunikál velünk, de alapvetően szótlán, igen-nem típusú válaszokat adnak.”

„A KLIK válaszol, de a válaszok tartalmilag nem kifejezetten szofisztikáltak. A válaszadás annak is betudható, hogy korábbi munkatársi kapcsolat van velük.”

„A KLIK-től szintén semmi nem jön.”

„Az Eszterházy Károly Egyetem pontosan és normálisan válaszol a járvánnyal kapcsolatos kérdésekre.”

„A megyei kórház rendszeresen küld nekünk infókat.”

Külön kérdés is foglalkozik vele, de az ignorálás körében feltétlenül meg kell említeni az Operatív Törzs sajtóhoz való viszonyát, amelyet számos interjúalany lesújtó adatokkal és történetekkel illusztrált. Az Operatív Törzs az egyik legtöbbet panaszolt szerv volt, a megkérdezettek mindegyike erős kritikát fogalmazott meg a válaszadási gyakorlatával kapcsolatban, ami – tekintve, hogy ez a szerv a központosított járványügyi kommunikáció legfőbb csatornája – különösen visszás. Az erre vonatkozó konkrét megszólalások a kutatási jelentés II./1. pontjában olvashatók.

2. Nyílt elutasítás

Átlagos pontszám: 2,2 pont

Az alacsony pontszám annak köszönhető, hogy a nyílt elutasítás szoros összefüggésben értelmezendő az 1. pontban említett akadályozás-típussal, az ignorálással.

Az interjúalanyok közül többen arról számoltak be, hogy szerintük az állami szervek már azért élnek kevésbé ezzel az eszközzel, mert az “egyszerű” ignorálás hatásában ezzel egyező, felesleges lenne részükről ilyen lépéseket tenni, aminek egyébként jogi kockázata is van. Többen azt említették, hogy a “nemlétezőnek tekintés” része az is, hogy még csak el sem utasítják őket, több interjúalany e mögött tudatos megfontolásokat látott.

„Nincs ilyen kifejezetten; nemlétezőnek kezelnek minket.”

„Ilyen nem fordul elő soha, valószínűleg azért, mert a teljes ignorálás a taktika.”

„Ilyen nem fordul elő. Nem ment el az eszük.”

Ebben közrejátszhatnak a koronavírus-járvány miatti korlátozások és az is, hogy jelentősen kevesebb a személyes jelenléttel zajló esemény (pl. sajtótájékoztatók, átadások stb.), ahol nem csak kérdésre van lehetőség, de a kérdések elutasítására is, hiszen ez az akadályozás-forma tipikusan szóbeli. Mindenesetre a megkérdezettek közel fele még így is találkozott ezzel a jelenséggel, ami mindenképpen figyelemreméltó.

„Olyannyira volt ilyenünk, hogy az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz is fordultunk miatta, miután a városi kommunikációs vezető a sokadik, kérdéseket tartalmazó levelünk után megírta, hogy tudatosan nem válaszolnak, mert nem értenek egyet azzal, ahogy működünk. De olyan eset is volt, amikor a városi médiacentrum igazgatója arra hivatkozott, hogy nem talált olyan jogi személyt, ami egyezik a portálunk nevével, úgyhogy mi nem létezők.”

„Volt erre nemrég példa, Kocsis Mátétól egy sajtótájékoztatón, aki azt mondta: »Ön úgy viselkedik, mint egy hús-vér 444-es újságíró, azt gondolja, hogy csak ő létezik a világon.« Ez azután volt, hogy a kollégám fel mert tenni több kérdést is, és vissza is kérdezett. Írásban annyira nincs személyeskedés, ott egyszerűbb csak semmibe venni.”

„Ilyenre is volt példa, amikor azt mondták: »Nektek nem lehet.«”

„Egy önkormányzati képviselő inkoherenesen válaszolt, amiről írtunk egy cikket, később már nem is válaszolt, aztán egyszer visszaírt azzal, hogy: »Beletette a szemetesbe a levelezőprogram a levelet, mert intelligens a program és tudja, hogy mi a szemét és mi nem.«”

„Párt, a Jobbik részéről szoktunk ilyet tapasztalni. De egyébként olyan, amikor kimondják, hogy nekünk nem válaszolnak, az nem fordul elő, inkább azt mondják, hogy a balliberális médiával nem állunk szóba. De ez legfeljebb informális úton, írásban nem történik meg.”

„A Fidesz részéről szokott lenni erre példa. Hende Csabát pl. 6 éve nem sikerül megszólaltatnunk.”

„A cserdi polgármester ügyéről írtam, akivel véletlenül találkoztam. Odamentem, bemutatkoztam, elmondtam, ki vagyok és miről szeretnék írni, hangsúlyozva, hogy sokkal barátságosabb lenne, ha le tudnánk ülni, mintha kérdéseket küldözgetnék, és azt mondta, hogy »magának nem nyilatkozom!«, utána pedig le is fotózott, de ez ellen nincs kifogásom. Ez nem biztos, hogy politikai háttérű, de lehetséges, hogy ez is benne volt.”

„Előfordult, amikor egy kőszegi közmeghallgatásra nem engedtek be minket, de ott az egész sajtó ki volt zárva.”

3. Fizikai távoltage

Átlagos pontszám: 2,13

Az alacsony pontszámot az előzőekben már tárgyaltak mellett (ti. a járványhelyzet miatt eleve kevés esemény és alkalom van arra, hogy ezzel az eszközzel akadályozzák az újságírók munkáját, hiszen kevés eseményt rendeznek meg, továbbá az utóbbi években már eleve olyan környezet jellemző, ahol nehezebbé vált a politikusok megközelítése) az interjúalanyok egy részének helyzete is magyarázza: többek elmondása szerint az adott portálnak nem profilja az olyan események látogatása, melyek esetében ilyenre sor kerülhet.

„Alapvetően kevés esemény van, így ezzel annyira nem lehet most találkozni.”

„Nem igazán voltak sajtótájékoztatók mostanában, ahol ez gondot okozhatott volna.”

„Mostanában nem volt hasonló, de elsősorban azért, mert esély és alkalom sem nagyon volt rá – ma már egy vezető politikust nem is nagyon tudsz megközelíteni. Egyszerűen már odakiabálni sincs lehetőség, nemhogy megállítani, már államtitkári szinten sem.”

„Ilyen téren újdonság nem volt, csak a már meglévő akadályok maradtak, de ez azért is van, mert nem is igazán keressük azt, amikor pl. politikusokhoz oda lehetne menni.

„Ilyen nincs, leszámítva a kórház lezártágát.”

„Bár országos politikusok jönnek a városba, ezekre az eseményekre nem kapunk meghívót, így nem lehet megítélni, hogy mi lett volna, ha ott vagyunk. Feltételezem, hogy ha lett volna ilyen, akkor élnek vele, és távol tartanak.”

Voltak újságírók, akik a sajtótájékoztatók hiányát vagy online térbe helyezését is ezen akadályozás-csoportba sorolták.

„Maradt az eddigi szint, de most nincs is lehetőség ilyenre a sajtótájékoztatók megtartásának híján. Amiknek a hiánya egyébként fizikai akadály, hiszen nem lehet élőben kérdezni.”

Azt ugyanakkor meg kell említeni, hogy az Országgyűlés épületében érvényben lévő, az érdemi újságírói munkát az épület falain belül gyakorlatilag ellehetetlenítő korlátozás változatlanul fennáll. Az Azonnali pert indított a Házelnök vonatkozó rendelkezése ellen, azonban mind az első-, mind a másodfokon eljáró bíróság, és a felülvizsgálatot lefolytató Kúria is úgy ítélte meg, hogy a kérdéses intézkedés miatt a Házelnök nem perelhető.⁶

„A parlamenti helyzet ide tartozik, ami miatt pert is indítottunk, ami most a Kúria előtt van. A Parlamentben forgatni lényegében nem lehet. A kordon mögé zárva, meg az alagsorban az eldugott sajtószobában lehetetlen ezt csinálni. Úgyhogy azt találtuk ki, hogy a Fehér Ház előtt forgatunk helyette. És ott egyébként mind kormánypárti, mind ellenzéki képviselők szoba állnak velünk és még a választék is nagyobb képviselőkből.”⁷

---

⁶ https://azonnali.hu/cikk/20210407_a-kuria-szerint-sem-perelhetjuk-kover-laszlot-alkotmanybirosaghoz-fordulunk

⁷ Az interjú még a fent hivatkozott kúriai döntést megelőzően készült.

„Az örök probléma a parlamenti ketrec, oda már igazából nincs is nagyon értelme bejárni, nem is nagyon megyünk. Amit onnan meg tudnak csinálni a kollégák, azt máshonnan is meg lehet, inkább a Fehér Ház előtt állítjuk meg a képviselőket.”

Extrém, egyedi eset így is akadt, melyről a Telex számolt be:

„A Szájer-ügy után, amikor az utcán kérdeztük a politikusokat, és kordont húztak fel a rendőrök, az emlékezetes volt, és ennek okára nem kapott megnyugtató választ a stáb.”

4. Sajtótájékoztatókkal trükközés

Átlagos pontszám: 5,53

Továbbra is akut probléma a sajtóeseményekre való regisztrációs kérelmek figyelmen kívül hagyása, a meghívók megküldésének mellőzése, a zárt sajtólisták alkalmazása. A megkérdezettek szerint a sajtótájékoztatókkal kapcsolatos visszaélések nagyon megnehezítik a naprakész információk gyors megszerzését, de többen úgy látják, hogy ezeken az eseményeken már régóta nem lehet valódi válaszokat kapni a kérdésekre, vagy általában hasznosítható információhoz jutni.

„Itt helyben nincsenek sajtótájékoztatók. Az önkormányzat amúgy sem hív, csak a propagandistákat. Persze jobb lenne, ha tudnánk több helyi témával foglalkozni, de azért valahogy ezekhez az információkhoz hozzá tudunk jutni, az meg nem hiányzik, hogy beszámoljunk róla, hogy minden szép és jó.”

„Nem szólnak, de maguk az események, amikről tartalmilag lemaradunk, tartalmilag nem annyira fontosak.”

„Amit nem kapunk meg, azt értjük, hogy miért nem kapjuk meg. Általában a kormánytagokat védik, mintha ki lenne adva, hogy kit lehet meghívni. Amire kapunk meghívót, annak igazából nincs tétje.”

„Nem regisztrálnak minket, eddig még nem sikerült pl. az éves Orbán-sajtótájékoztatóra bejutni.”

„Meghívókat nem kapunk, a külügytől jönnek marginális ügyekben.”

A járványhelyzetben természetesen kevesebb hasonló eseményt tartanak meg, de még ezekkel kapcsolatban is többen számoltak be visszásságokról azon szerkesztőségek közül, amelyek egyáltalán

járnak hasonlókra. Vannak ugyanis, akik munkamódszerébe egyáltalán nem tartozik bele ezen események látogatása, és olyanok is, akik a visszasságok miatt tudatosan maradnak tőlük távol.

„Mivel nem igazán voltak mostanában sajtótájékoztatók, így nem nagyon volt mivel trükközni.”

„Az Operatív Törzsnek minden nap küldünk kérdést, és minden alkalommal kérjük a felvételt a listájukra, de a mai napig nem jön meghívó, és egyetlenegy kérdésre nem válaszoltak még. Az Indexes kérdésekre még rendszeresen válaszoltak, úgy, hogy ugyanazok az emberek kérdeznek, Biró Marianna személyében ráadásul dedikált ember van erre. Van olyan minisztérium, aki küld meghívót, pl. HM, ITM, ezek igazából nem is sajtótájékoztatók, inkább közlemények, ritka már a hagyományos sajtótájékoztató. A Kormányinfóra meghívunk, ott szoktunk is kérdezni és válaszolni.”

„Nem mindig kapunk meghívót, a kormányinfóra jön, és az Operatív Törzsre is, ami egy felszólítás arra, hogy küldjünk kérdéseket, de ez a határidő jelentősen megelőzi a sajtótájékoztatót. Azelőtt kell kérdezni, hogy kijönnének az új számok [a koronavírus-járványra vonatkozó, naponta frissülő adatok - a szerk.]. Azt nem állítanám, hogy minisztériumoktól rendszeresen kapnánk. Biztos, hogy megválogatják azt, hogy ki lehet ott. Az rettenetesen zavaró, hogy beszűkül a kérdezési lehetőség, pl. egy járványhelyzetben az egészségügyi minisztert nem tudod megkérdezni semmilyen módon, az nagyon szomorú. Biztos, hogy több sajtólista van. Olyanokat engednek oda, akikről egészen biztosan lehet tudni, hogy nem fognak olyan kérdést feltenni, ami minimálisan érdekes lehet. Ami a leginkább hiányzik, hogy lehetséges legyen kérdezni egy közéleti szereplőtől, aki válaszol is, ez teljesen el van lehetetlenítve. Ha ezt szabályosan akarod csinálni, akkor erre nincsen lehetőség.”

„Bojkottáljuk ezeket az eseményeket. Minek menni? Tényleg semmi értelme ezekre eljárni. A nem-kormányzati szereplők sajtóeseményeire szoktunk menni, de a kormányzatiakra, pl. Operatív Törzs vagy Kormányinfó, nem. Abban a pillanatban, amikor elkezdtek szelektálni, hogy ki mehet, ki nem, hány kérdést lehet feltenni, önkényesen válaszolják meg a kérdéseket, onnantól közösen kellett volna otthagyni mindenkinek az egészet. Legitim mások véleménye is, de szerintem ez a helyzet. Ilyen körülmények mellett inkább közadatkérelmet alkalmazunk, bár ott is meg van minden nehezítve a mostani 45 napra hosszabbítással, de az is hétköznapi jelenség, hogy szabotálják a jogerős ítélet végrehajtását. Ez abnormális viszonyokat teremt az országban, és a közéletben.”

„Ez elsősorban azért probléma, mert nem is az esemény miatt mennénk feltétlenül oda, hanem azért, hogy pl. egy átadáson az átadónak tegyünk fel kérdést. Jellemző példa, hogy egyszer egy

vízzel elöntött aluljáróról közvetítettünk, napokkal később tartott a városháza sajtótájékoztatót, de minket nem hívtak oda, pedig a problémát mi vetettük fel.”

A sajtótájékoztatókkal kapcsolatban ugyanakkor – helyi szinten – volt, aki pozitív változásokról számolt be a 2019-es őszi önkormányzati választásokkal összefüggésben: az új városvezetés felszámolta a korábbi elzárkózó gyakorlatot. Ez azonban nem változtatott az országos helyzeten.

„A korábbi gyakorlat megszűnt, de a Fidesz részéről megmaradt. Az országgyűlési képviselő sajtótájékoztatót tart, de nem hívja meg a sajtót. Meghívásos, mint a meghívásos pályázat.”

5. Erőszakos vagy fenyegető fellépés

Átlagos pontszám: 1,4

Ezek az esetek eddig is a ritka extremitások közé tartoztak hazánkban és elszigetelt, egyedi jellegüket a mostani kutatás is megerősítette. Ezzel együtt érdemes arra is felhívni a figyelmet, hogy a járványhelyzet miatt eleve lecsökkent annak az esélye, hogy az újságírók hasonló helyzetbe kerüljenek, mivel lecsökkent a sajtóérdeklődést kiváltó események száma, a szerkesztőségen kívül végzett munka mennyisége.

„Nem volt mostanában, kevés is ilyen konfrontációra az alkalom.”

Újabban sokkal inkább olvasók, kommentelők felől tapasztalható fenyegető hangnem, melyben sokszor tetten érhető a kormányzati retorika hatása, például azzal, hogy a portál Facebook-oldalán a járványhelyzettel kapcsolatos híreket rémhírnek, álhírnek bélyegzik a kommentelők, akik ezzel összefüggésben fenyegetőznek.

„Az emberi hülyeség egy akadályozó tényező. Ez most extrém mértéket ölt a járvány miatt az online felületen. Elismert szakemberekkel készült interjúk alatt arról szól a kommentek 90%-a, hogy hazugság a járvány. Régebben válaszoltunk, de most már nem írunk vissza ezekre. Aki lövetni vagy akasztani akar, azt azért kitiltjuk. Ez a negatív közeg a tartalomra is kihathat. Pl. Boldogkői Zsolt [molekuláris biológus, az MTA doktora - a szerk.] elképesztő gyűlöletcunamit kap minden cikke után, ami teljesen méltatlan. Sok embert az befolyásol, hogy szakértőként nem akar megjelenni egy ilyen közegben, nem akarja magát kitenni a gyűlöletnek. Van olyan szerző, aki megmondta, hogy ő a printbe ad interjút, de online ne legyen, vagy legalább a Facebookra ne tegyék ki.”

„Üzenetek jönnek olvasóktól, trollaktól, de ez annyira nem problémás.”

A Direkt36 újságírója említett az utóbbi hónapokból egy szóváltást, de ezt sem tartotta súlyosabb esetnek: a miniszterelnök édesapja cégének bányájánál járva alakult ki konfliktus:

„Orbán Győző a saját stílusában küldött el minket és birtokháborítást emlegetett, tehát volt némi fenyegetőzés.”

Egy olyan válaszadó volt, aki kifejezetten akutnak látta a problémát:

„Verbális értelemben szokott ilyen lenni, a közbeszéd színvonalának leromlásával párhuzamosan, és ellenzéki oldalról is tapasztalunk ilyet. De lökdösődésig eljutottunk már. Kemény lelkülettel kell rendelkeznie annak, aki ezt a munkát akarja csinálni.”

6. Sztorilopás

Átlagos pontszám: 3,66

A jelenség igen eltérő mértékben érinti az egyes portálokat: mind helyi, mind országos lapok beszámoltak arról, hogy az utóbbi időben is tapasztalták a jelenség létezését, azonban nem mindegyikük értékelte azonos jelentőségűnek a problémát.

A módszerek tekintetében változatos képet láthatunk, tehát nem kizárólag a kormányközeli média számára történő szivárogtatás sorolható ide, hanem az is, amikor a kormányzat – az érdeklődés hatására – önálló kommunikációba kezd az adott kérdésben, természetesen a saját nézőpontjából.

„Klasszikus módszer, hogy nem válaszolnak, de kiadnak egy közleményt a témában, ami természetesen nem válaszolja meg az összes kérdésünket, ilyet pl. az EMMI csinált. Illetve előfordult az is, hogy az Origo-n jelent meg az aktuális, általunk feszegetett kérdésben cikk. Nem gyakori eset, de nagyon frusztráló. Sajátos, hogy fotókat, videókat szerettünk volna csinálni kórházakban, vállalva minden szabály betartását, de semmit nem engedtek – viszont éppen egy erről szóló megkeresésünk és cikkünk után jött ki egy fotóriport egy kórházból.”

„Előfordult, hogy a városházának feltettük a kérdést, és egy-két napon belül a városháza sajtója vagy ott válaszolta meg a mi kérdéseinket, vagy pont véletlenül azzal a témával kezdtek foglalkozni úgy, hogy annak nem volt előzménye.”

„Volt ilyen, csütörtökön küldtem kérdéseket, vasárnap a Magyar Nemzetben megjelent erről egy cikk és azt küldték el nekem válaszul. Ez azt az összejátszást mutatja, hogy a minisztériumok kiadják a választ baráti sajtónak és megoldottnak tekintik, hogy erre válaszoljanak. Ezen picit röhögsz, hogy mennyire szánalmas, de azért rettenetesen bosszantó.”

„Kénytelenek vagyunk azt csinálni, hogy amikor a sztori biztos, a megjelenéskor vagy előtte közvetlenül elküldjük a kérdéseket és jelezzük, hogy amint reagálnak, frissítjük, csak ez nem egy egészséges dolog. Tudjuk, hogy úgysem fognak érdemben reagálni, ellenben kitolják valahova.”

„Volt rá példa többször is, pl. egy gimnáziumban azonnal lettek ősszel fertőzöttek, az igazgató megtiltotta, hogy információt adjanak ki erről, úgyhogy a tankerületi vezető, aki egyébként nem szokott soha megnyilvánulni, a kormányközeli lapnak adott erről információt, senki másnak.”

Helyi lapok esetében más jelenség is látható, itt a kormányközeli média inkább – esetenként etikátlan eszközökkel – beelőzi a híversenyben a független lapokat.

„Az új egyetemi kancellár kinevezésekor volt információnk, de a helyi kormányközeli portál beelőzött ezzel. Ami fájó, hogy nem hivatkoznak, csak akkor megy ez névvel, ha úgy gondolják, hogy valami dehonesztálót tudnak rólunk állítani, lásd propagandalap, blog. Előfordul, hogy azok az infók, amiket meg akarok írni, mennek a megfelelő helyre, hogy nekik megfelelő nézőpontból írják meg. Hasonló történt a pécsi vásárcsarnok ügyében is.”

„A híversenyben próbál a helyi kormánypárti revolvermédia előzni, és ezáltal a saját nézőpontból írni, kb. preventív jelleggel. Hivatkozás nélküli tartalomátvétel rendszeres viszont, ez ügyben kapjuk az ívet jobbról-balról.”

7. Hiteltelenítés, megbélyegzés

Átlagos pontszám: 5,26

A probléma több formában jelentkezik, melynek talán legkevésbé ártalmas megnyilvánulása a kormánypártok retorikájához igazodó dehonesztáló jelzők alkalmazása a kormánypárti médiában, mely azonban általában megmarad a címkézés szintjén.

„Az Origo-n szokott ilyen lenni. Szélsőségesnek, szélsőliberálisnak, sorosbérencnek bélyegeznek minket, így szerepelünk folyton. Nyilván nem kellemes, de hát valakinek ez a véleménye.”

„A csehországi vállalkozástól kapott támogatás után cikkeztek úgy, hogy »a cseh Soros« támogat minket, mert a támogató üzletember egyszer 16 éve együtt vett részt egy eseményen Soros Györggyel.”

„Ezzel állandóan találkozunk. A megyei napilap részéről, amibe bele lehet minket keverni, abba belekevernek. Ahol lehet egy kicsit sorosozni, oda behúznak minket. Vagy ha Hende nyilatkozik másnak és kicsit belénk tud rugdosni, akkor azt szívesen teszi. Ez még szerintem egy nagyon fontos eszköz, amit velünk szemben alkalmaznak. Nagyon meggondoljuk, hogy mire reagálunk: mi csináljuk a munkánkat, ők meg mondják.”

„Van ilyen, amikor a lapot megemlíti pl. az Origo, Pesti Srácok, általában úgy szokták átvenni a cikkeinket, hogy a Soros Györgyhöz köthető fake news oldal írta ezt, ez már epitheton ornansunk a kormányzati médiában, de közvetlenül politikusoktól, kormányzati szervektől ilyet nem kaptunk.”

Súlyosabb probléma, és a megkérdezettek szubjektív észlelése szerint is jelentősebb hátrányt okoz, amikor az adott sajtótermék hitelességének, szavahihetőségének, szakmai kredibilitásának aláásását szolgálják ezek a megjegyzések, tehát amikor az újságírói munkát nem (csak) egy (vélt) ideológia követése miatt támadják, hanem hazugsággal, álhírek, valótlanítások terjesztésével vádolják. Erre esetenként nem csak a szűk értelemben vett kormányzati kommunikációban kerül sor.⁸

„A Vérellátó Szolgálatban megtiltották a maszkviselést és erről irataink is voltak, de mégis meg kellett kérdezni, hogy így van-e. Nem válaszoltak, ahogy az EMMI sem. Lehoztuk, erre kijöttek azzal, hogy a fake news Magyar Hang, és ez a közmédiában is lement nagyon látványosan. Egy előfizető még számon is kért, amiért álhíreket terjesztünk, annyiszor hallotta a közmédiában, hogy végül elhitte.”

„Kocsis Máté mondta, hogy a leghazugabb újság a 444, ez egy évvégi műsorban, csak úgy két nevetés között. A kormány sajtó rendszeresen fake news-ozik, a legdurvább nyilván az, amikor a közszolgálati sajtó teszi. Erre jó példa, amikor Müller Cecília elmondta, hogy nem lehet választani az oltások közül, ezt megírtuk, amire jött a válasz a Híradóban, hogy hazudunk, de ők is úgy tudósítottak a saját anyaguk szerint, hogy nem lehet választani az oltások közül, és a koronavirus.gov.hu-n is ez volt. De mindegy, mert a hiteltelenítés már megvolt. Át sem nézték a

---

⁸ https://ugytudjuk.hu/cikk/2021-04-19_kiderult-hogy-hazudtunk-mert-nem-oltopont-hanem-oltopont-nyilt-a-szombathelyi-tudoszuro-allomason

saját anyagaikat, hogy mi jelent meg. Menczer Tamás [a Külgazdasági és Külügyminisztérium államtitkára - a szerk.] a Facebookon szokott még fake news-ozni minket, semmit nem cáfolva, miután megjelenik egy cikkünk, mondja, hogy milyen hülyeséget írtunk, közben pedig a lélegeztetőgépes sztori óta nem válaszolnak nekünk. Frusztráló, meg kell állni, hogy belemenjünk ebbe a csatába, mert sok energiát vinne, de nem érdemes ezt az olvasók elé kivinni.”

„A Rádió1-ben egy konkrét oknyomozó cikk miatt reggeltől estig minden hírblokkban elmondták, hogy hazudtam és propagandista vagyok, az keményen a hiteltelenítésről szólt, ráadásul egy olyan sajtóközleményre hivatkoztak, ami nem létezik.”

„Itt a szokásos maradt, fideszes országgyűlési képviselők mondják ránk, hogy »az álhírgyár, a balliberális média«, de nevesítve nem kerültünk elő. Probléma, hogy igaztalannak véljük, de közben már olyan régóta nyomják ezt ránk, hogy nem vesszük fel, nem is látjuk már nagyon értelmét, hogy erről egy újabb cikket írjunk.”

„A polgármester egy közgyűlésen utalgatott ránk, egyértelműen felismerhető módon, álhírgyártásra utalt. Kormányközeli sajtótermékekben szoktak minket lakájmédiázni. Egyszer pedig, amikor fotóztam a közgyűlésen és egy kormányközeli lap lefotózta ezt, azzal a szöveggel tették fel a képet, hogy »megrendelőit fotózza«, úgy készült a kép, mintha csak az ellenzéki képviselőket fotóznám, a saját galériában pedig látszik, hogy minden frakcióról készült kép.”

Ismert jelenség a személyközpontú lejáratás is. Ennek egyik formája, amikor a szerkesztőségből távozó kollégákat az új munkahelyükön keresztül támadják a kormánypárti sajtóban, és összekötik őket a korábbi tevékenységükkel.

„Ez folyamatosan van, legutóbb az Origo címlapján volt Tordai Csaba, aki korábban az ügyvédünk volt, ma már a Városházán dolgozik, és az ő pályáján keresztül az Átlátszóra is diszkreditáló megjegyzéseket tesznek. Olyan is volt, hogy egy másik jogászunk feleségét pécézte ki a kormánymédia, aki egyébként nem is volt Átlátszós, de akkor is bejött ez az egész Soros-birodalom így meg úgy. Politikai szereplőnek próbálnak minket beállítani, azt sugallják, hogy a politikai ellenzék szekerét toljuk. Már hozzászoktunk, minket az elejétől fogva ezzel piszkálták.”

„Egy volt kollégám lett a Pécsma főszerkesztője, akit ezzel folyamatosan cikiznek, kormánypárti lapokban pedig »a Szabad Pécs alapítója zsíros állást kapott« típusú cikkek mennek. Sokszor neveznek minket propagandalapnak, engem a polgármester kávépartnerének titulálnak.”

„Az önkormányzati választások előtt itt háború volt, az én személyem szinte nagyobb mumus volt, mint az ellenzéki polgármesterjelölt. Szinte többet cikkeztek rólam, mint róla. Ez nyilván nem múlt el nyomok nélkül. A Facebookon van egy mémoldal, revolveroldal, ott szoktak azért támadni, de nem igazán hoz ez zavarba.”

„Volt egy ilyen eset, amikor kértem nem formálisan, de helyreigazítást a rólam szóló állítások miatt egy tévéműsor kapcsán. Ezután a következő műsorban még jobban szétcincáltak, konkrétan 15 percig gyaláztak és bementék az email címemet. A 888-on belinkelték a Facebook profilomat azzal, hogy »aki elmondaná a véleményét, az itt teheti meg«.”

A hiteltelenítés (konkrétan az újságírói minőség kétségbevonását és külföldi ügynöki tevékenységgel vádolást) extrém példáját az Átlátszó említette:

„Szijjártó jachtozása után a kormánymédia felelevenítette azt az összeesküvéselméletet, hogy mi valami hírszerzők vagyunk, Földi László volt itt a legemblematicusabb, aki egy volt hírszerző. Most a kormány médiába ír cikkeket, külföldi titkosszolgálati műveletnek minősítette a munkánkat.”

A talán legsajátosabb hiteltelenítő módszerről a Telexnél számoltak be – érzésük szerint esetükben a nemlétezőnek tekintés egy hiteltelenítési eszköz:

„A diszkreditálás nem úgy megy, mint pl. az Index idejében ment, amikor a fake news oldal volt az epitheton ornans-unk, most inkább nemlétezőnek tekintenek. A közmédiában pl. nem mondják ki a nevünket, volt, hogy úgy hivatkoztak ránk, hogy »egy másik weboldal«. Egyszer pedig beolvasták a kérdésünket az Operatív Törzsnél, de azt mondták, hogy azt a 444 tette fel – úgy kezelték, hogy »még a 444 is jobb«. Rogán Antal egyszer az őt kérdezni akaró Fábíán Tamástól kérdezte, hogy melyik médiumtól van, és a válasza azt mondta, hogy »Nem tudom, mi az.« Fábíán Tamásnak korábban számtalanszor válaszolt.”

És végül vannak olyan szerkesztőségek, melyeket kevésbé ér el a jelenség, és akkor is igyekeznek azt a javukra fordítani:

„Előfordult egy-egy beszélés, de erre igyekszünk inkább reklámként tekinteni.”

„Nem igazán foglalkozunk vele, mert inkább növeli a láthatóságunkat.”

8. Források megfélemlítése

Átlagos pontszám: 7,46

Az ignorálás után ez az akadályozó faktor kapta a legmagasabb átlagos pontértéket az interjúalanyainktól. Általános megállapítás volt, hogy hazánkban az informátorok, források az esetek elsöprő többségében kizárólag név nélkül hajlandóak nyilatkozni, vagy még így sem, és már a kapcsolatfelvételhez is sokan anonim csatornákat választanak. Az interjúalanyaink egymástól eltérően értékelték a kérdést: egyesek szerint ez kulturális kérdés is, melyet nem kizárólag a félelem motivál.

Jóval többen voltak azonban azok, akik a jelenségért az általánosan represszív légkört okolták, és sokan említették azt is, hogy öncenzúra működik: sokan már nem tudják reálisan megítélni, mire számíthatnak, ha információt adnak a sajtónak.

A Budapesten kívüli szerkesztőségek általános tapasztalata, hogy azokban a városokban sem igazán változott a helyzet, ahol a 2019-es őszi önkormányzati választásokon ellenzéki vezetést választottak, ami arra utal, hogy a jelenség tartósan beépült a társadalomba, és a helyi szintű politikai változások önmagukban nem vezetnek el a szabadabb közbeszéd létrejöttéhez. Megjegyzendő, hogy ez erősen összefügg a kormányzati központosítással is: az egészségügyi és oktatási intézmények túlnyomó többsége változatlanul állami fenntartású (az itt dolgozók esetében érzékelhető elsősorban a potenciális források megfélemlítése), így esetükben a helyi szintű hatalmváltás nem hoz érdemi változást.

A jelenség az állami szervek némaságával, a sajtótermékek, hírportálok érdeklődésének semmibevevételével együtt olyan környezetet teremt, ahol a sajtó számára rendkívül nehézé válik az információhoz jutás. Egyrészt mind a hivatalos, mind az informális források nehezebben (vagy éppen sehogy sem) szólalnak meg, ezáltal kevesebb információ áll az újságírók rendelkezésére. A jelenség másik oldala, hogy az informális úton megszerzett információkat nehezebb megerősíteni az állami szervekkel, ha azok anonim módon, be nem azonosítható helyről, intézményből érkeznek (ti. a források saját védelmük érdekében eleve kikötik az anonimitást, továbbá a sajtóetikai és jogszabályi követelmények miatt az újságírónak e nélkül is kötelessége ezen információk felfedésének mellőzése, hacsak arra nem adott kifejezett felhatalmazást a forrás).

Az, hogy a forrásokat a hatalom vagy épp a munkáltatójuk félelemben tartja, különösen szembetűnővé vált a járvány elleni küzdelem frontvonalában küzdő orvosok, ápolók, továbbá a tanárok esetében – ezek a csoportok már eddig is rendkívül szűk körben szólalhattak meg. A járványhelyzetben éppen ők váltak

azokká, akik első kézből tudnának beszámolni a releváns fejleményekről, ezért az évek óta jelenlévő gyakorlat mostanra különösen súlyos következményekkel jár a sajtó számára. Az újságírók szerint az egészségügyi dolgozók félelemben tartásának egyik tovább gyűrűző hatása éppen az, hogy a kórházi állapotok bemutatásának elmaradása miatt csökkenhet a járvány elleni védekezés hatékonysága, ugyanis növekedne a járványügyi korlátozások betartására való hajlandóság, ha az olvasók szembesülnének a kórházi állapotokkal és a betegség lehetséges hatásaival. A kutatás során a legszemléletesebb meglátásokat ebben a körben tették az interjúalanyok.

„Nagyon fél mindenki: ha mond is valaki valamit, akármilyen helyről legyen szó, azt csak név nélkül. A munkának az a legnagyobb akadálya, hogy totálisan, az egész ország retteg. Minél kisebb a település, annál inkább igaz ez. Aki lélegeztetőgép-ügyben később nyilvánosság elé is állt a Facebookon, megerősítette az információkat mint intenzív aneszteziológus orvos, ő konkrétan fegyelmet kapott ezért a megszólalásáért. Ma már azt vállalni, hogy ki merd mondani, hogy mi a probléma, ehhez bátorság kell, és nagyon kevesen vállalják, mert láthatóan az esetek nagy részében igenis van következménye. A járvány kezdeti szakaszában szakmai kérdésekkel itthon nem sikerült megszólaltatni senki olyat, aki arccal és névvel vállalta volna ezt egy neves intézményből, ezért a brüsszeli tudósítónkon keresztül egy belga virológust tudtunk elérni, aki válaszolt.”

„Az olvasói levelek 99,9%-a olyan, hogy ne írjuk ki a nevét, de még teljesen ártalmatlan témákban is. Az orvosokat és ápolókat különösen védeni akarjuk, egyrészt azért, mert ha az ő munkájuk is kiesik, az még rosszabb lenne, és egzisztenciálisan sem akarjuk őket veszélyeztetni. Jelezzük nekik, hogy nem akarjuk őket semmilyen kockázatos helyzetbe hozni, ha nem feltétlenül szükséges, hogy beazonosíthatók legyenek. Sajnos lehet hallani, hogy keresik a forrásokat, ez egy borzalmas helyzet úgy, hogy közben minden információt megpróbálnak eltítkolni a járványhelyzetről és mindent rózsaszínre festenek, de tudod, hogy a kórházakban milyen a helyzet. Az szinte elképzelhetetlen, hogy egy ilyen helyzetben valaki eljöjjön tanúskodni, ez pedig már a tartalmat is súlyosan befolyásolja: sok esetben tudod, hogy mit lehetne leírni, de inkább nem írod meg, mert e nélkül nem lehet bizonyítani és nem akarod a forrást belekényszeríteni, hogy majd jöjjön el tanúskodni.”

„Öncenzúra megy ezen a téren, eleve egzisztenciális félelem van, valószínűleg fel sem merül már a fejükben, hogy ne anonim módon nyilatkozzanak. Az egészségügyi dolgozóknál ki van mondva, hogy nem is nyilatkozhatnak, aki pedig mégis megszólal, az nagyon szigorú inkognitót kér. Egyetemi szférában is nyilatkozatstop van, azok a virológus kutatók, akik még márciusban bejöttek az Index-be podcastot felvenni, most már nem válaszolhatnak a kérdésekre, csak

háttérbeszélgetésen, de az nem segít azon, hogy az újságban nincsenek nagyon névvel vállalt szakértői megszólalások.”

„Abszolút jellemző. Nem kell ehhez szó szerint arra gondolni, hogy odamennek valakihez, inkább az van, hogy már kialakult a légkör, hogy nem mernek nyilatkozni. Ha ismerősön keresztül jönnek, olyan többször is előfordul, hogy mondják, hogy nem tőlem tudod. Elsősorban kórházi dolgozókat érint az ügy, velük titoktartási nyilatkozatot is aláírtak. Sokszor az öncenzúra működik: lehet, hogy nem mondta senki, hogy nem beszélhet, de nem mernek. Nem tudunk normális módszerrel már adatokhoz jutni. Magyarországon annak vége.”

„Nekünk is folyamatosan kibúvókat kell keresnünk, hogy nehogy ártsunk valakinek és olyan virágnyelven megírni a dolgokat”

„A forrásoknál is öncenzúra működik, tehát annyira nem lehet pontosan visszakövetni, hogy valós-e a fenyegettség, amit éreznek, hogy ha egy tanár véletlenül a KLIK jóváhagyása nélkül beszélne, akkor valóban kirúgnák-e őt, mint ahogy tart attól. De a végeredmény az, hogy nem szabad beszélni. Ugyanez a kórházaknál, minden olyan forrásnál, aki valamilyen módon kötődik az államhoz, ez egy valós fenyegettségnek érződik a szemükben. Azok közül, akik nem valamilyen titulusból fakadóan nyilatkoznak, azok közül senki sem vállalja névvel, de nem is szokás, fel sem merül, hogy valaki a véleményét mondja el.”

„Nagyon gyakran találkozunk azzal, hogy csak név nélkül, vagy még úgy sem mernek velünk szóba állni, anonim emailről küldenek dolgokat, abszolút érezhető az, hogy a források tartanak attól, hogy a mi forrásainkként exponálódjanak. Az egészségügyi dolgozók ettől fokozottan tartanak most.”

„Ez szörnyű, a MÁV kalauz nem hajlandó nyilatkozni, név nélkül sem. Mindennapos tapasztalat. »Nem mondja el semmi szín alatt, elmondja, de nem írhatom meg, elmondja, megírhatom, de csak név nélkül, sőt, változtassak meg minden paramétert.« Névvel csak az szólal meg, aki vagy nagyon bátor vagy valamilyen védettségben reménykedik. Ez leginkább akkor probléma, ha tudod a sztorit, de mégis ki mondja el? Ez az egész magyar újságírásra rányomja a bélyegét, soha annyi név nélkül nyilatkozó ember a magyar sajtóban nem volt, mint az elmúlt 5-6 évben. A járványban ez persze még rosszabb lett, mint ahogy általában minden rosszabb lett a járványban: a kiszolgáltatottság, a félelmek, a gázságok mennyisége is megnövekedett.”

„Van egy általános kuss. Küzdünk ezzel a problémával, ez krónikus.”

„Olyan van, hogy megkeres minket az informátor és később visszakozik, mégsem akar válaszolni. Azt persze nem tudjuk, hogy ekkor meg lett-e félemlítve, vagy ő maga változtatta meg a véleményét. Az anonimitáshoz ragaszkodás teljesen megszokott, de találkozhatunk erősebb félelemmel is, amikor retorzióktól tart. Ez egy általános hangulat Magyarországon. Egy alkalommal egy kollégánk beépült egy orvosos Facebook csoportba, ahol az orvosok ki voltak borulva a kormányra meg a Káslerre, és amikor a kollégám felkínálta nekik, hogy teljesen névtelenül, még a földrajzi helyet is megmászva írna beszámolókat, azonnal kizárták a csoportból és privát üzenetekben küldték el.”

„Vidéken még sokkal fontosabb, hogy nagyon vigyázz arra, hogy ne adj ki információforrást, mert sokkal inkább utolérheti a retorzió. Itt, ha kirúgnak valakit a munkahelyéről, az nagyon nehezen talál magának újat. Az egzisztenciális megfélemlítés sokkal erősebb tud itt lenni, mint Budapesten. Lehet persze egy lelki nyomás is, csak nem mondasz olyat, ami negatív fényt vet a saját intézményedre. És persze a félelem, hogy azért a kormánnyal valamennyire jóban kell lennie egy intézményvezetőnek.”

„Talán a választások óta ez kicsit mérséklődött a városházán. Tanárok, orvosok a leginkább érintettek. A COVID alatt néhány pedagógus nyilatkozott, valószínűleg azért, mert a helyzet miatti aggodalom miatt nem biztos, hogy átgondolták a lehetséges következményeket. Aki attól félt, hogy helyben lehet következménye a megszólalásának, az talán kevésbé fél, de továbbra is nagyon kevesen vannak, akik névvel nyilatkoznak.”

„Volt példa interjú visszavonására is, és alapvetően még olyan ügyekben is szigorú anonimitást kérnek, amiknek nincs közvetlen politikai vonatkozásuk. Olyan esetekben, amikor egy-egy, a hivatalos kommunikációban meg nem jelenő téma kerül szóba, többször kaptuk meg, hogy »Igen, tudok róla, de nem szeretnék neked válaszolni«. Magát a problémát meg tudjuk írni, de nagyon el kell rejteni az informátort, így viszont sokkal nehezebb azonosulni a problémával, mert nem látsz mögötte élő embert. Tanárok és kórházi dolgozók körében a legjellemzőbb, orvosok mondták el nekünk pl., hogy nincs elég védőeszköz, de hozzátették, hogy nem nyilatkozhatnak, ne mondjuk el. Még szakszervezetisek is így jártak el, azt mondták, hogy egyből visszajut és kirúgják őket az állásukból. Ezeket a sztorikat így nem tudtuk megírni. Olyan eset is volt, hogy mesében írtunk meg egy történetet, akik elsősorban azok értettek, akik ismerték az előzményeket.”

„Anonim módon, vagy inkább úgy sem szoktak információt adni, mert félnek a retorzióktól. Az egyetem az ITM által fogva van, úgy tudom, hogy mindent föl kell küldeni nekik jóváhagyásra.”

II. Kifejezetten a koronavírussal összefüggő közhatalmi intézkedések hatása

1. Az Operatív törzs tájékoztatási gyakorlata

Átlagos pontszám: 8,66

Egységes volt a megkérdezettek véleménye abban, hogy az Operatív Törzs sajtótájékoztatói teljes mértékben elégtelen minőségűek voltak a közvélemény tájékoztatása szempontjából; a megkérdezettek kérdéseit elsősorban arányban ignorálta a szerv. A fenti pontérték egyébként még az “általános” ignorálási jelenség mértékére adott pontszámot (8,33) is meghaladja, ami azt jelzi, hogy az Operatív Törzs az országos szinten megszokott, az interjúalanyok által szintén lesújtóan értékelt tájékoztatási gyakorlatot is alulmúlja. Ez a járványhelyzeti kommunikáció központosításának tükrében különösen aggasztó.

„A koronavírussal kapcsolatos általános újságírói kérdésekből gyakorlatilag semmire nem kaptunk választ az Operatív Törzstől. Pedig mi nem is küldtünk olyan sok kérdést, de ki lehet jelenteni, hogy nulla kérdést válaszoltak meg.”

„Onnantól, hogy online lett, használhatatlanná vált.”

„Elég hamar lemondunk róla, hogy az értesüléseinket innen erősítsék meg.”

„A konkrét információk, a részletes tájékoztatás hiánya baromira bosszantott. Például elmondták, hogy egy-egy megyében hány idősotthonban jelent meg a vírus, de akkor miért nem mondták meg azt, hogy ezek konkrétan melyek? Aztán amikor az intézménytől az Operatív Törzshöz irányítottak, és nem erősítettek meg semmit, akkor ebből végül egy nagyon óvatos cikk lett, hangsúlyozva, hogy az Operatív Törzs nem erősítette meg az információt, hogy állítsunk is valamit, meg nem is.”

Két nagyobb csoportra oszlott a megkérdezettek köre – egy csoport azt tapasztalta, hogy a járvány legelején, pár hétig még kaptak választ a kérdésekre (azonban gyakran kifogásolható minőségben), utána azonban teljes mértékben elapadtak a válaszok:

„Az első két-három hétben még egy-másfél nap alatt válaszoltak, utána már semmire sem. A kérdéseinket utána nem olvasták be. Sokszor fontos lett volna megerősíteni velük az információt, mert csak névtelen forrásaink voltak.”

„A legelején egy kérdést megválasztak, használhatatlan minőségben, utána már abba is hagytuk a kérdezést. Teljesen céltalan erre munkaidőt fordítani, és ez elvi kérdés is. Gyalázatos, katasztrofális.”

„Az Operatív Törzs napi úgynevezett sajtótájékoztatói teljesen használhatatlanok. Kezdetben előfordult, hogy beolvasták a kérdéseinket, de olyan is volt, hogy más kérdését olvasták be úgy, hogy azt mondták, azt mi tettük föl, vagy a kérdésünket nagyon lebutítva olvasták be. Most már nem is nagyon küldünk kérdéseket, annyira értelmetlenné vált. Igazából dühítő és bosszantó, hogy ha be is olvasnak valamit, az annyira le van butítva, hogy csodálkoznék külső szemlélőként, hogy ezt miért kérdezi valaki. Utána meg adnak egy használhatatlan választ.”

„Ezt országosan és a járvánnyal kapcsolatos kérdésekkel nagyon is érzékeljük. A koronavirus.gov.hu-n eleinte több email cím volt megadva, ahol lehetett még érdeklődni, és akkor még »nem teljesen vagy jól eligazított« emberek lehettek, mert akkor még kaptunk néhány választ. Maximum 2-3 hétig volt ez így, azóta semmi.”

„Egy-két kérdésre eleinte még válaszoltak, utána semmire sem, úgyhogy már nem írunk nekik.”

A másik csoport kezdettől fogva nem kapott választ a kérdésekre:

„Az Operatív Törzs több mint száz sajtótájékoztatójára mindig küldtünk kérdést, de egyszer sem hangozhatott el a Magyar Hang kérdése. A többiekét is szűrték, de legalább néha-néha egy-egy kérdéssel bekerültek, mi soha. Ugyanakkor a kormány média folyamatosan feltehetette a kérdéseit. Sajtótájékoztatón kívül ugyanez a helyzet, olyan esetekben is, amikor csak számokat szerettünk volna megtudni.”

„Egyetlen kérdésünkre sem válaszoltak, mint egy cukorkásdobozból, válogatnak a kérdések közül. Itt az online forma eleve egy korlátozás, pedig meg lehetne ezt oldani másképpen.”

„A járványról gyakorlatilag semmit nem lehet megtudni. Nálunk még az sem volt, hogy az Operatív Törzs eleinte válaszolt. Hírzárlat-feelingje van a dolognak.”

Utóbbi csoportból többen vannak, akik már nem is írnak a szervnek, míg mások szerint elvi kérdés, hogy a kérdezést nem szabad abbahagyni:

„Egy darabig elvből még küldtük a kérdéseket, mondván nem tesszük meg azt a szívességet, hogy nem tesszük fel a kérdéseket, de utána már csak elvétve. Lepattantunk. Mindenféle más forrásokból kellett összeszedni a dolgokat.”

„A koronavirus.gov.hu-n lévő email-címekre küldött kérdésekre semmi válasz. Nulla. Használhatatlan. A mindennapi életet ez nagyon érinti, mert még egy olyan kérdésre sem tudtak válaszolni, hogy ki ellenőrzi a maszkhasználati kötelezettséget. Információt akarunk átadni, nem oknyomozni, kellemetlen kérdést feltenni és mégis ez van. Fel is adtam a kérdéseket, okafogyottnak éreztem azt, hogy olyan szervnek írogassak, aki amúgy sem válaszol.”

„Párszor küldtünk kérdéseket az Operatív Törzsnek, hát nyilván nem válaszoltak rá, úgyhogy utána azt mondtuk, hogy ezt hagyjuk. A kormány ezt nyilván tudatosan intézi, hogy hírzárlatot, hírapályt idéz elő, ezt lehet elérni a központosított kommunikációval.”

„Amióta csak online van, nincs értelme kérdezni, mert úgysem olvassák be. Ebben a színjátékban nincs értelme részt vennünk. Nem is küldünk kérdéseket, mert teljesen felesleges.”

2. A kijárási korlátozások

Átlagos pontszám: 1,8

Egyöntetű volt az interjúalanyok véleménye abból a szempontból, hogy a kijárási korlátozások nem érintették érdemben a szűk értelemben vett munkavégzést, tehát a korlátozások ellenére szabadon tudtak mozogni – több szerkesztőség állított ki munkatársainak a jogszabályoknak megfelelő, munkavégzés miatti kijáráásra jogosító iratot, így ezen a téren nem szembesültek akadályokkal. Olyan rendőri igazoltatásról, amikor a munkavégzési igazolást elkérték az újságírótól, mindössze egy szerkesztőség számolt be.

3. Kapcsolattartás megnehezülése forrásokkal, informátorokkal

Átlagos pontszám: 2,46

A kijárási korlátozások másik potenciális hatása, hogy nehezebb a kapcsolattartás a forrásokkal, informátorokkal, interjúalanyokkal. A megkérdezettek túlnyomó része nem értékelte különösebben súlyosnak ezt a jelenséget. Egyes megkérdezettek arról számoltak be, hogy korábban is inkább online vagy telefonon tartották a kapcsolatot a hozzájuk fordulókkal, illetve hogy ez nem okozott különösebb fennakadást. Két interjúalany arról számolt be, hogy ez még pozitív változást is hozott a kapcsolattartásban, az technikailag könnyebb lett.

Voltak azonban, akik szerint az online térbe terelődés nem tett jót a kapcsolat minőségének, illetve a bizalomépítésnek, illetve esetileg elmaradtak találkozások és ezzel információszerzés.

„Abszolút megnehezült a kapcsolattartás. Volt olyan interjúalany, aki friss koronavírus-tesztet kért a kollégáktól. Az online interjúk egészen más dinamikájúak, máshogy alakul ki a bizalom. Apróságnak hangzik, de nagyon kényelmetlen kinn sétálgatni a hidegben úgy, hogy pl. a forrás által hozott iratokat nem tudjuk normálisan kibontani, leülni egy kávézóba.”

„A Makró [A 444.hu print lapja - a szerk.] készítése során voltak ilyenek. A legnagyobb probléma a most legérdekesebb csoportot, az orvosokat érintő nehézség, jobb lenne velük személyesen leülni, erősebb bizalmat adna. Azokkal, akiket korábbról ismerünk, tudunk telefonon beszélni, újakat szerezni nehéz most, a bizalmat kiépíteni nehezebb telefonon vagy írásban.

„Az intézményeken belüli informátorok még a korábbinál is jobban elkezdtek attól tartani, hogy kiderül, hogy ők adták az infót. Velük addig is telefonon meg emailben tartottuk a kapcsolatot, nyilván virágnyelven beszélünk, de megvan a paranoia, adott esetben furcsán visszhangzik a vonal, szétkapcsol, olyan, mintha lenne még valaki a vonalban. A járványhelyzet alatt akkora bezárkózás és egzisztenciális félelem volt, hogy ez mindent felülírt.”

4. Rémhírterjesztés büntetőjogi tényállásának módosítása

Átlagos pontszám: 3,86

Ezen a téren rendkívül változatos válaszokat kaptunk, a két szélsőérték mellett voltak, akik enyhe-közepes mértékű akadályozó faktorként tekintettek a Büntető Törvénykönyv kiegészítésére, mely a veszélyhelyzet idejére alkalmazható tényállással bővítette a meglévő tényállást. Az interjúalanyok négyötödét valamilyen mértékben érintette az intézkedés, ha máshogy nem is, de többletmunka, jogász konzultáció igénybevételének formájában.

Az interjúk tanulsága, hogy az állam proaktív, az újságírókat “megnyugtató” kommunikációja nagyban mérsékelte volna az aggodalmakat. Továbbá a kilátásba helyezett szankció az állami tájékoztatás elégtelen minőségével, az újságírói kérdések ignorálásával együttesen a tájékoztatás sérelmét okozta.

Néhány szerkesztőség nyomást, fenyegetettséget érzett, ezért sokkal óvatosabban jártak el, akár korábbi tapasztalatok miatt is; egyes esetekben ez erősen kihatott a tartalomra is:

„Ebben a fenyegetettség-faktor jelent meg. Korábban és most is csak ellenőrzött infók mennek ki, jogi és más eszközzel sem lehetett rajtunk fogást találni egyetlen ügyben sem, hiszen mindig minden megalapozott volt. Láttuk viszont, hogy két embert elvittek és a propagandamédiában megküldték a jelzéseket (pl. hiteltelenítés). Többletmunkát jelentett és sokszor később jöttünk ki az anyaggal az óvatosság miatt. Volt olyan ügy, amiben arra gyanakodtunk, hogy ez szándékos megvezetés, ezért nem mi írtuk meg elsőnek, korábbi tapasztalatok miatt.”

„Egy polgármester próbálkozott helyreigazítással, miután egy informátorunk COVID-dal kapcsolatos információkat adott át. Azzal jött a helyreigazítás, hogy pánikot keltünk és azt terjesztjük, hogy vannak betegek a faluban. De nem jelentett fel. Egy erős hangú közlemény azért született. Félelem viszont volt. Gyakran felmerült a szerkesztőségi listán, hogy ez beleesik-e a kategóriába. Volt, hogy átírtunk, finomítottunk anyagot. Amikor bejött ez a módosítás, nem tudtuk, hogy most kopogtatnak másnap azért, amit írtunk, vagy sem. Házi orvos posztolt rendszeresen arról, hogy nem kaptak felszerelést, és nem tudtuk, hogy felelősségre vonják-e, ha rá hivatkozunk.”

„Ez iszonyú rémisztő volt első hallásra, azt gondoltam, hogy ha le akarnak velünk számolni, ez egy kiváló alkalom. Aztán jött a hír, hogy elvittek két embert emiatt, onnantól ott volt mellettem előkészítve az ágynál a ruha, hogy ha hajnalban jönnek, akkor bele tudjak ugrani. Más, amikor perekkel fenyegetik az embert és más, amikor börtönnel. Vissza is fogtuk magunkat, egy hónapig virágnyelven fogalmaztunk.”

„Éppen emiatt kellett arra ráállni, hogy hivatalos helyről erősítsük meg az infókat, de mivel nem, vagy alig, de leginkább nem válaszoltak, ezért minden egyes minden egyes cikknél ott lógott a fejünk felett, hogy ezért minket akár el is vihetnek és ez úgymond öncenzúrát okoz. Nagyon körültekintően és finoman kellett írni, és azért ültünk rajta egy napot, tehát végül nem volt annyira friss az anyag, mert más megírta már, mi viszont úgy voltunk vele, hogy nem szeretnénk, hogy a rendőr ébresszen minket reggel 4-kor. Olyan anyag is volt végül, amit a válasz hiánya miatt nem tudtunk megerősíteni és ezért nem ment ki.”

„Kétszer is meggondoltam, hogy mi az, amit kiengedek és mi az, amit nem. A kezdeti időszakban érkező informatori járványhíreket csak akkor jelentettük meg, ha két egymástól független forrás alátámasztotta azt. Könnyebben engedtünk el bizonyos témákat.”

Egyes szerkesztőségek bár óvatosságot tanúsítottak, de egyébként a módosítást nem értékelték különösebben fenyegetőnek:

„Valamennyire óvatosabbak voltunk az elején, de mivel a tényállást csak szándékos megtévesztéssel lehet megvalósítani, így nem aggódtunk miatta, mert soha nem írunk ilyen szándékkal cikket.”

„Mi ezzel úgy voltunk, mint annak az idején a médiatörvénnyel: aki azt teljesen komolyan vette, az erősen bekorlátozta a munkáját. Igyekeztünk továbbra is mindennek rendesen utánamenni, de alapvetően nem befolyásolta a munkát tartalmilag; többletmunka, extra utánajárás viszont volt, egyébként az etikai és szakmai szabályokat tartottuk továbbra is.”

„Az első ijedtség után már nincs nagyon a fejünkben, a munkánkat nem befolyásolja annyira sem most, mint az első hullám alatt, amikor jobban benne volt a fejekben. Volt azért ilyen aggodalom, de legfeljebb tudat alatt befolyásolhatta korábban a munkánkat. Jobban odafigyeltünk, nyilván eleve odafigyelünk, de most még egy kört tettünk a cikkeknél. Eleinte nem lehetett tudni, hogy újságírókat fognak-e emiatt piszkálni.”

„Plusz munka volt a tájékozódás, annak átgondolása, hogy mi a teendő pl. akkor, amikor bekopog a rendőrség és le akarná foglalni a számítógépeket, de mi nem lassultunk a megszokott aprólékosság miatt. Elővigyázatossági intézkedések voltak.”

Mások – a megkérdezettek mindössze ötöde – teljesen biztosak voltak abban, hogy nem érheti őket hátrány a munkájuk miatt:

„Nekünk eleve nagyon szigorúak a belső sztenderdek. Amikor először elolvastuk a módosítást, azt gondoltuk, hogy ez újságokra nem vonatkozik, másrészt viszont az, hogy a mi sztenderdjeinken ez semmit nem változtat. Végül vádemelés nem is volt, de bevittek pár embert megfélemlítésként, ami nyilván szánalmas. Ezt úgy kezeltük, hogy bízunk a saját sztenderdjeinkben, úgy döntöttünk, hogy nem foglalkozunk ezzel, és ha mégis ez van, akkor fogjuk fel reklámnak.”

„Ez nem érintett minket, nem támadtak velem, és a tartalmunk változatlan maradt. Az elején pár hét után látszott, hogy nem fogják ezt újságírók ellen alkalmazni.”

„Amikor elindítottuk a Koronamonitort, akkor a Pesti Srácok közölt egy cikksorozatot, amiben adatmanipulációval vádoltak minket, és akkor kellett magyarázkodni, hogy mi csak a hivatalos adatokat vizualizáljuk, illetve volt egy cég, akiről megírtuk, hogy elbocsátott egy csomó embert, és ők fenyegetőztek, hogy feljelentenek minket rémhírterjesztésért, de nem lett belőle semmi. Nem változtattunk a tartalmainkon, mindent úgy végeztünk, mint eddig, nem változtattunk, mert mi nem terjesztünk rémhíreket.”

„Ezzel mi nem foglalkoztunk, azt mondtuk, hogy ha mi úgy végezzük a munkánkat, ahogy kell, akkor nem lesz olyan bíró, aki minket elítél, nem vagyunk rémhírterjesztők.”

„Ez nem okozott törést, de felháborított, a munkamódszereinken, morálon nem változtatott, a tartalomra nem hatott ki.”

III. Egyéb, a közhatalom által állított akadályok

a) Közérdekűadat-igénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidő meghosszabbítása

Több megkérdezett említette, hogy különösen sok nehézséget okoz számukra az, hogy a kormány veszélyhelyzeti rendeletben meghosszabbította a közérdekűadat-igénylések teljesítésére álló határidőt, mely a korábbi legfeljebb 15+15 naphoz képest 45+45 nap lett. Józanésszel belátható, hogy a mai információáramlási sebesség mellett az, hogy a sajtó akár három hónap alatt jut hozzá az információhoz, ellehetetleníti az adott adattal kapcsolatos hírszolgáltatást.

„A nem-válaszolás miatt inkább közadatigénylést alkalmazunk, ami nagyon meg van nehezítve a 45 napos hosszabbítással, de az is hétköznapi jelenség, hogy szabotálják a jogerős ítélet végrehajtását és nem adják ki az adatot.”

„Élünk vele, de mire megérkezik az adat, 45 napon belül, addigra már sokszor nem releváns.”

„Nagyon lassított, és eddig is nehézkes volt, bár pár pozitív példa, pl. a külügy egészen korrektül válaszolt, még akkor is, ha több körben, megesk, hogy nem használják ki a meghosszabbított

határidőt. De vannak sokan mások, akik abszolút kihasználják ezt a lehetőséget, és egy ilyen gyorsan változó helyzetben kétszer meggondolja az ember, hogy egyáltalán megéri-e elküldeni az igénylést.”

b) Határozat

Az Azonnali szerkesztőségében említették kifejezett akadályként a határozatot, mint a külföldi tudósításokat, jelenlétet jelentősen megnehezítő tényezőt, de ezt inkább pszichés nyomásként és kényelmetlen plusz szervezési feladatként értékelték.

c) A “dróntörvény”

Az Átlátszónál említették az őket fokozottan érintő problémát: a Mészáros Lőrinc bicskei ingatlanán álló harcjárművek drónnal levideózása miatt kihallgatták egy kollégájukat, ahol a rendőrség arról érdeklődött, hogy mi volt ennek a hírértéke és ki engedélyezte, hogy közöljék a felvételt.⁹ Ezt követte a törvénymódosítási javaslat, ami szigorítana a drónhasználat szabályain¹⁰, és ma már bűncselekmény a drón jogosulatlan használatával történő, más lakását, egyéb helyiségét, vagy ezekhez tartozó bekerített helyét érintő megfigyelés és az ott történtek rögzítése a Büntető Törvénykönyv 422/A. §-a alapján.

„Ez nekünk nagy probléma, mert erre ráálltunk az utóbbi időben, hogy így mutatjuk be a közszereplők vagyongyarapodását. De ez ügyben minden jogi eszközt meg fogunk ragadni annak érdekében, hogy bizonyítsuk, hogy hibás a szabályozás, és a felvételek készítés közérdeket szolgál.”

---

⁹ <https://blog.atlatszo.hu/2020/10/tiltott-adatszerzes-gyanujaval-nyomoz-a-rendorseg-az-atlatszo-bicskei-dronvideoja-utan/>

¹⁰ <https://blog.atlatszo.hu/2020/11/szigoritana-a-kormany-a-dronszabalyokon-maganlaksertes-lehet-mas-ingatlanat-levideozni/>

IV. Egyéb, nem a jogi szabályozás vagy közhatalmi intézkedések által teremtett problémák

A fenti tényezők tükrében különös jelentősége van annak, hogy egy hasonló járványhelyzet mindenfajta munkavégzést megnehezít pusztán a külső körülményekhez való alkalmazkodás okán is, nem kivétel ez alól az újságírói munka sem. Fontosnak tartottuk tehát, hogy azokat az akadályokat is számba vegyük, melyeket nem a közhatalom okoz ugyan, de a közhatalom általi akadályozással együttesen már jelentős hatást gyakorolnak a sajtó munkavégzésére. Mivel itt nyitott kérdést tettünk fel, melyben az interjúalanyok maguk fogalmazhatták meg a legfontosabb problémákat, így értelemszerűen a fenti skálák nem alkalmazhatóak.

a) Munkaszervezési nehézségek

E téren szubjektív és objektív nehézségekről is beszámoltak a szerkesztőségek: egyes esetekben extra szervezést, nem várt kiadásokat, költségeket okozott a távmunkára történő átállás, melynek azonban egyéni szinten érzékelhető, pszichés hatásai is jelentősek. Többek szerint nincs jó hatással a tartalomra az ilyen módon történő tartalomgyártás. A jelenség csak azokat kímélte meg, akik már eleve távmunkában dolgoztak.

„Kifejezetten nagy nehézség, hogy a brainstormingra, kreatív munkára építünk, ezt nagyon rosszul érinti, hogy nem vagyunk egy légtérben. A hírgyártásra nem hat ki negatívan, ez működik kiforrottan, de a projektszemléletet igénylő, brandértékű tevékenységek ezt megszenvedik, pl. a videós műfaj ilyen, amire a témák beszűkülése is hat.”

„Sok mindent csinálunk online, úgyhogy most nincs nagy különbség az otthoni melóban, mentálisan nem tesz jót annyira az embereknek, hogy otthon kell ülni hónapokig.”

„Személyes jelenlétet nehéz megoldani, ami kihat a kreativitásra és a produktivitásra is, de ezzel nem igazán lehet mit kezdeni.”

„A technikai feltételek megteremtése ahhoz, hogy mindenki otthonról is tudjon dolgozni, gondot jelentett.”

„A támogatóinknak szoktunk olvasói találkozókat, workshopokat szervezni, ezt idén muszáj volt online térbe tenni, kellett hozzá plusz szoftver ugyan, de megoldottuk.”

„Nem volt egyszerű, mert nálunk nagyon fontos a spontaneitás és a kreativitás, mentálisan is jobb személyesen jelen lenni, viccelődni, nekem nagyon hiányzik ez. A kreativitást nagyon visszavette ez a helyzet, és már nagyon hosszan húzódik.”

b) Témák beszűkülése; az olvasottságban bekövetkező változások

Az időszakra jellemző objektív adottságot, miszerint a figyelem a járvánnyal kapcsolatos hírekre összpontosul, illetve a sokféle korlátozás miatt kevesebb témát adó esemény történik, többen is negatívan értékelték, de volt pozitív példa is.

„Nagyon érezhető, és ráadásul véletlenül is kisebb eséllyel találkozol emberekkel és így történetekkel.”

„2019 őszétől adtuk ki printet is. 2020 év elején kiadtunk még egyet, de a következő szám az a vírus miatt úszott el. Nem volt ugyan teljesen rentábilis, itt pl. voltak hirdetés-visszmondások, a probléma inkább az volt, hogy leállt az élet, nem nagyon lehetett olyan tartalmat előállítani, ami ebbe illett volna.”

„Maga a veszélyhelyzet adott nekünk egy sajátos lehetőséget: sok újságírónk vidéki, akik hazamentek tavasszal és ez hozott egy csomó vidéki anyagot, szóval kihasználtuk ezt a helyzeti előnyt. Egyébként jelentős olvasottság-növekedésünk volt, a nézettségi görbék követték a járványgörbéket.”

Általánosságban az a paradox helyzet állt elő, hogy az olvasóknak rendkívül megnőtt az információigénye, ezáltal sokan óriási látogatottság-emelkedésről számoltak be, ugyanakkor a növekvő hírigény a járvánnyal kapcsolatos információéhség miatt állt elő. Ezért a látogatottság-növekedés szoros összefüggést mutatott a járványügyi fejleményekkel.

„A járvány kezdeti szakaszában egészen elképesztő olvasottsági mutatókat produkáltunk, de ez gyorsan alább is hagyott utána.”

„Az első hullám alatt, mint a szivacs, mindent elolvastak.”

c) A járvánnyal kapcsolatos veszteségek

E körben általában a hirdetési bevételek csökkenését említették azok, akiket ez érintett. A kiemelt idézetek számából önmagában nem vonható le megalapozott következtetés, ugyanis több portál említette, hogy vagy eddig sem voltak az oldalon hirdetések, vagy azok szerény számban voltak jelen, így csak azokat emeltük ki, akik a helyzet érdemi változásáról számoltak be.

„A lap utcai eladásai a lockdown alatt visszaesnek, ez kimutatható, szinte percre pontosan lehet látni a korlátozó intézkedések súlyosságával és bevezetésével. Hatványozottan igaz ez a hirdetési bevételekre, főleg nálunk, ahol a fő hirdetőik kulturális intézmények, amelyek most megint zárva vannak, így nincs mit hirdetniük. Az előfizetőknek viszont nőtt a száma, az utcai eladások estek vissza. Digitális előfizetést indítottunk el decemberben, tehát a print kiadásra elő lehet így is fizetni. Ez a fejlesztés csúszott márciustól, nem volt erőforrás akkor a sok más feladat mellett, de ezzel együtt lehet, hogy nagyobb lesz az eladott példányszám, mint tavaly, de ez egyszeri ugrás.”

„Amint leállt a reklámpiac, azt mi is megéreztük, jelentős volt a visszaesés. A helyi reklámozók őszre kezdtek el visszatérni. És bár nézettségi csúcsokat döntött az oldal, ezt Google hirdetésekkel nem lehet kompenzálni, főleg, hogy pályázatok is csúsztak, volt, amit leállítottak.”

„A reklámbevételek terén az elején rosszabb volt, mostanában kezdenek az emberek rájönni, hogy pénzbe kerül a sajtó.”

„Idén a szokásos, novembertől kezdődő hirdetési boom teljesen elmaradt.”

„A költségvetésünket márciusban szépen kettétéptük és újraírtuk. A bevételi oldal összeomlott.”

Néhány interjúalany arról számolt be, hogy a járvánnyal kapcsolatos információk iránti extrém igény azt eredményezte, hogy minimálisan emelkedtek a hirdetési bevételek, azonban jelentős javulást senki nem említett.

„Az olvasottság javult, megnőtt az információigény, és a hirdetési bevételek mintha minimálisan emelkedtek volna.”

„Látok azért valami összefogást vagy szolidaritást a helyi gazdasági szereplők részéről. Mi is lehetőséget adtunk részletfizetésre, vagy halasztott fizetésre egyes hirdetőknél.”

„Az ideai támogatói kampányunkat márciusról el kellett halasztanunk, láttuk, hogy a vírussal úgysem tudunk versenyezni, úgyhogy a második hullám előtt csináltuk meg, és jobban is sikerült, mint az előző években.”

És végül volt olyan szerkesztőség, ami összességében inkább stagnálásról számolt be ezen a téren:

„A megnövekedett olvasottság miatt emelkedett egy kicsit a Google hirdetésekől származó bevétel. És bár voltak kifutó szerződések, jöttek újak is. A támogatók közül azért páran eltűntek. És nagy kérdés, hogy azok a helyi hirdető, akik korábban a félelem miatt nem hirdettek nálunk, így tettek volna-e a járvány híján.”

„Eddig sem voltak igazán reklámbevételek, nagyjából változatlan a helyzet.”

d) Peres eljárások

Mind közhatalomgyakorlók, mind állami intézmények, mind ezeken kívül álló szereplők indítottak peres eljárásokat több sajtótermék ellen. A beszámolók (illetve több esetben jogerős ítéletek) alapján ezek túlnyomórészt alaptalan eljárások voltak. Sok esetben a cél a sajtó-helyreigazítás vagy személyiségi jogi per funkciójának félreértéséből adódóan a kritika elhallgattatása volt.

Ezeket az eljárásokat nevezzük SLAPP-eljárásoknak (*strategic lawsuit against public participation* – “társadalmi részvétel elleni stratégiai perek”). Céljuk, hogy az ezeket megindítók a lehetséges jogkövetkezményektől tartó szerkesztőségeket egyfajta öncenzúrára készítsék, illetve, hogy az eljárásokkal humánerőforrást és anyagi eszközöket kössenek le – a peres eljárás lehetséges sikere tehát másodlagos szempont. Sokkal fontosabb a pert megindítók számára, hogy folyamatos nyomás alatt tartsák a szerkesztőségeket abban a reményben, hogy – elkerülendő az állandó pereskedés okozta bizonytalanságot és feszültséget, kockázatokat – egy idő után a szerkesztőség önként felhagy az eljárást megindítóval kapcsolatos tudósítások, cikkek készítésével, vagy azokat jelentősen visszafogottabb tartalommal teszi. Míg az Egyesült Államokban és egyes nyugati országokban sokszor nagyvállalatok kezdeményeznek hasonló eljárásokat, addig nálunk a közhatalom-gyakorlók élnek előszeretettel ezzel az eszközzel.

A közhatalom-gyakorlók által indított perek

Többen is említették Simonka György kormánypárti képviselőt, akiről számos írás jelent meg főleg folyamatban lévő büntetőügyével összefüggésben, mely cikkeket követően számos sajtó-helyreigazítási kérelmet nyújtott be, illetve sajtópert indított.

„Abszurd dolgok is vannak, pl. Simonka azt kifogásolta egy publicisztika kapcsán, hogy a »vádlottak padjára került« képviselő helyett miért nem azt írjuk, hogy a »Dél-Békés felzárkóztatásáért sokat tevő politikus«, több milliós sérelemdíjat is kért.”

„Simonka pereit megnyerjük, de egy csomó energiát és költséget jelent, a perköltségre végrehajtást is kellett indítani.”

A KecUP ellen számos sajtópert indított a kecskeméti polgármester és az önkormányzat, illetve a városi médiacég, melyeket végül – a Kúria eljárása után – minden esetben a lap nyert meg.¹¹ Ezek közül a járvánnyal legszorosabban összefüggő eset az volt, amikor a hiros.hu önkormányzati híroldalon megjelent egy kép a polgármesterről, aki maszkot viselt, abban az időszakban, amikor az aktuális ajánlások szerint még csak a fertőzötteknek javasolták a maszk viselését. A KecUP ekkor az önkormányzatnál érdeklődött a polgármester egészségéről, mire válaszul levágták a képről a maszkot viselő városvezetőt és így töltötték fel a képet a hiros.hu oldalra. A KecUP-on ezt a lépést cenzúranak titulálták, és ezért a szóhasználatért indítottak ellenük sajtó-helyreigazítási pert.¹²

A Magyar Hang említette meg azt a közel tucatnyi eljárást (közte sajtó-helyreigazítási eljárást, büntetőeljárást, személyiségi jogi pert), melyet a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, illetve az SZGYF állományába tartozó egyes volt vezetők indítottak a lap és annak újságírója ellen egy korrupciót feltáró cikksorozat után.

„Nagyon rámentek arra, hogy mindenért perelnek, akkor is, ha tudják, hogy elbukják. A Magyar Hang életében az első másfél év egyetlen per nélkül telt el, utána egy éven belül lett 20,

---

¹¹ <https://kecsup.hu/2020/11/megnyert-sajtoperek-nem-ijedtunk-meg-belealltunk-vegigvittuk/>

¹² <https://kecsup.hu/2020/04/beragott-rank-a-hiros-hu-a-polgarmester-maszkos-fotoi-miatt/>

mindegyiket megnyertük, de ez stressz. Szabó Zsolt kollégánkat az SZGYF-es ügy bőven egy hónapra kivette a munkából.”

Az elhallgattató szándékot többen is érzékelik a peres eljárások kapcsán:

„Most már publicisztikai minősítésért, szavakért is kérnek helyreigazítást és pert is indítanak, elárasztás és fenyegetés, biztosan sok embert elbizonytalanítanak.”

„A perlés a félelemkeltés egyik eszköze: beperellek, anyagilag jól odavágok és tönkreteszlek, és akkor már nagyon óvatos vagy, mit írsz.”

„»Rólunk ne írdál, mert szétperelünk« típusú eljárások vannak. Ilyen SLAPP-szerű per volt pl. a Hit Gyülekezete kapcsán, ahol Németh Sándor vagyongyarapodásáról írtunk.”

Ehhez képest mások inkább a hiteltelenítő törekvéseket látják a sajtó elleni eljárásokban:

„A helyreigazítások a hiteltelenítés eszközei is lettek. Ha van egy sikeres, de abszolút nem érdemi kérdésben született helyreigazítás, akkor onnantól kezdve lehet hazugozni az adott lapot, akkor is, ha teljesen jelentéktelen dologról van szó. Hasonló a helyzet pereskedéssel, ami a kifárasztásról szól.

„Gyakran visszatérő szereplők vannak, pl. Simonka György, mintha ezek a figyelemfelkeltés eszközei lennének és nem a mi ellehetetlenítésünk.”

IV. A veszélyhelyzet megszüntetésének hatása

A veszélyhelyzetet először 2020. március 11-én rendelte el a kormány, és 2020. június 18-án szüntette meg. A veszélyhelyzet megszüntetését a megkérdezettek túlnyomó többsége nem értékelte olyan tényezőnek, ami által javult volna a helyzet, a többség inkább arról számolt be, hogy az eddig is fennálló problémák (különösen a hivatalos forrásból történő információszerzés rendkívüli nehezítettsége) stagnálnak, továbbra is megmaradtak.

2020. november 4-én ismételten kihirdették a veszélyhelyzetet. Egyes interjúkat még ez előtt készítettünk, azonban a későbbiekben lezajlott beszélgetések során is arra voltunk kíváncsiak, hogy tapasztalható volt-e enyhülés a 2020. június 18. utáni időszakban. Az interjúalanyok helyzete között ekként tehát annyiban volt különbség, hogy a két veszélyhelyzet közötti periódus milyen hosszúságú volt az interjú készítésekor.

„Alapvetően több a lehetőség a visszaélésekre a veszélyhelyzetben, de ezt nem minden szervezet használja ki a kárunkra. Inkább azt emelném ki, hogy eddig is rossz volt a helyzet, egy nem normális szituációban voltunk, de még erre jött rá a veszélyhelyzet.”

„A veszélyhelyzet egy politikai formula volt, aminek megszűnésével nem lettek pl. azonnal közlékenyebbek az állami szervek, nem lett informatívabb, nyíltabb a Koronainfó, tehát a gyakorlatban nem igazán volt érzékelhető, hogy néhány hónapig veszélyhelyzeten kívül működhetett a sajtó.”

Néhányan romlásról is beszámoltak a március előtti helyzethez képest:

„A helyzet stagnál. De olyan érzésem van, hogy az emberekben a veszélyhelyzet megszűnése nem hozott felszabadulást, pl. a rémhírterjesztés kapcsán sokan változatlanul nagyon óvatosak.”

„Nagyjából maradt minden, ahogy volt, az emberek részéről az óvatosság megmaradt, a nyilatkozási hajlandóság az ITM-es kontroll és az Operatív Törzshöz irányítás miatt csekély. A járvány megjelenéséhez képest romlott a helyzet, azóta stagnál.”

Csak páran voltak olyanok, akik a két veszélyhelyzet közötti időszakban valamennyi javulást láttak, azonban ekkor sem a közhatalom hozzáállását látták pozitívabbnak:

“A veszélyhelyzetek váltakozása nem igazán befolyásolt semmit, nyáron kicsit könnyebb volt, amikor újraindult az élet, be tudtunk járni az irodába. Válaszadási hajlandóságban nem enyhültek a dolgok, maradt az elzárkózás.”

“Nyáron kicsit jobb volt a helyzet, volt személyes Kormányinfo, el lehetett csípni egy-egy minisztert, de a válaszadási hajlandóság és az adatszolgáltatás színvonala ugyanaz maradt.”